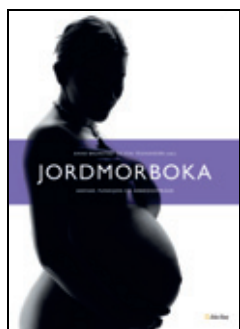

Lærebok for jordmødre på norsk

Brunstad A, Tegnander E, red.

Jordmorboka

Ansvar, funksjon og arbeidsområde. 678 s, tab, ill. Oslo: Akribes, 2010. Pris NOK 980
ISBN 978-82-7950-113-8

Redaktørene har, med støtte fra Norsk Sykepleierforbund og i samarbeid med jordmorfaglige miljøer i Norge, laget et læreverk for jordmødre på norsk. Verket er særdeles omfattende, og de fleste

arbeidsområdene og oppgavene for en jordmorstudent og ferdig utdannet jordmor er inkludert. Boken er tematisk delt inn i åtte hoveddeler: rammer for jordmorvirksomheten (internasjonale og nasjonale rammer og lovverk), forskning, seksuell og reproduktiv helse, svangerskapet, fødselen, barseltiden i relasjon til kvinnen, barnet og amming. Hver hoveddel har kapittelvis referanselister, som kunne vært mer leservennlig plassert etter hvert enkeltkapittel. Medisinsk illustratør Kari C. Toverud har bidratt med gode og klargjørende tegninger.

Redaktørene Anne Brunstad og Eva Tegnander er jordmødre, med erfaring fra forskning, fagutvikling og universitets- og høyskolearbeid. De har fått med seg 29 andre forfattere som bidrar til de 47 kapitlene. Majoriteten av forfatterne er jordmorutdannet, og boken har således en solid basis i praksis og utvikling innen eget fagområde. I tillegg bidrar flere gynekologer og pediatere.

Bøker for jordmødre

Den første jordmorlæreboken på norsk kom allerede i 1844. Den var skrevet av Frans Faye (1806–90), som var den første professoren i Norge som bare hadde fødselshjelp og kvinnesykdommer som sitt ansvarsområde. Denne klassikeren er skannet og fritt tilgjengelig på Internett (1). Fayes bok, i nye utgaver, dominerte jordmorutdanningen i Norge på 1800-tallet. Etter Faye har flere norske leger utgitt lærebøker for jordmødre: Edvard Schønberg, Peder Drejer, Kristian Brandt, Jørgen Løvset, Knut Bjørø og Kåre Molne.

Kunnskap på ett sted

Fordelen med denne nye læreboken for jordmødre er mange: Studentene får samlet relevant og oppdatert litteratur på ett sted, og redaktørene har mulighet for å samordne de forskjellige kildene. Ut fra ambisjonen om å «dekke jordmors ansvar, funksjon og arbeidsområde sett ut fra faglige, samfunnsmessige og nasjonale behov, og [...] et ønske at innholdet skulle bygge på kunnskapsbasert praksis», synes jeg at forfatterne når sitt mål. Jeg tror ikke at bare jordmorstudenter, men også erfarne jordmødre vil ha stor nytte av å lese den, ikke minst for å reflektere over samt å videreutvikle egen praksis. Jeg tror også at leger i spesialistutdanning og medisinstudenter kan finne mye av interesse. Eksempelvis er de enkle huskereglene nyttige å ha med seg, både for jordmødre og leger som håndterer fødsler: «rygg mot rygg, da er du trygg» ved ansiktsinnstilling, «opp og hopp – før dropp» ved langsom fremgang i fødselen og høy likestand etc.

Kunnskapsbasert praksis

Boken har et ambisiøst kapittel om Kunnskapsbasert praksis samt et kort kapittel om Jordmødre og forskning. Jeg synes at forfatteren av disse kapitlene diskuterer utfordringene med kunnskapsbasert praksis godt, men det hadde vært på sin plass å diskutere et mer tverrfaglig syn, med samarbeid på tvers av fagbakgrunn. Søkelyset ville da blitt rettet mot hvor viktig det er at jordmødre og fødselsleger samarbeider, også i prosedyreutvikling, for å oppnå det beste resultatet. For den fødende er det likegyldig hvilken faggruppe som har produsert kunnskapen man baserer fødselsomsorgen på, men jordmødre har med sin erfaringsbakgrunn selvfølgelig en mulighet til å identifisere viktige problemstillinger. Utvikling av faglige prosedyrer og retningslinjer er såpass krevende, både å lage og å vedlikeholde, at det i enda større grad enn i dag bør være nasjonalt (og internasjonalt) samarbeid, på tvers av fagbakgrunn, til beste for gravide og fødende. Et slikt samarbeid er selvfølgelig ikke til hinder for at hver enkelt jordmor bidrar aktivt til kunnskapsutviklingen lokalt og egen faglig utvikling. Plikten til å være faglig oppdatert er således også godt omtalt i juridisk kapittel 2. Jeg savner henvisninger til ytterligere informasjon som jordmødre kunne ha bruk for, dersom de ønsker å forske (2, 3).

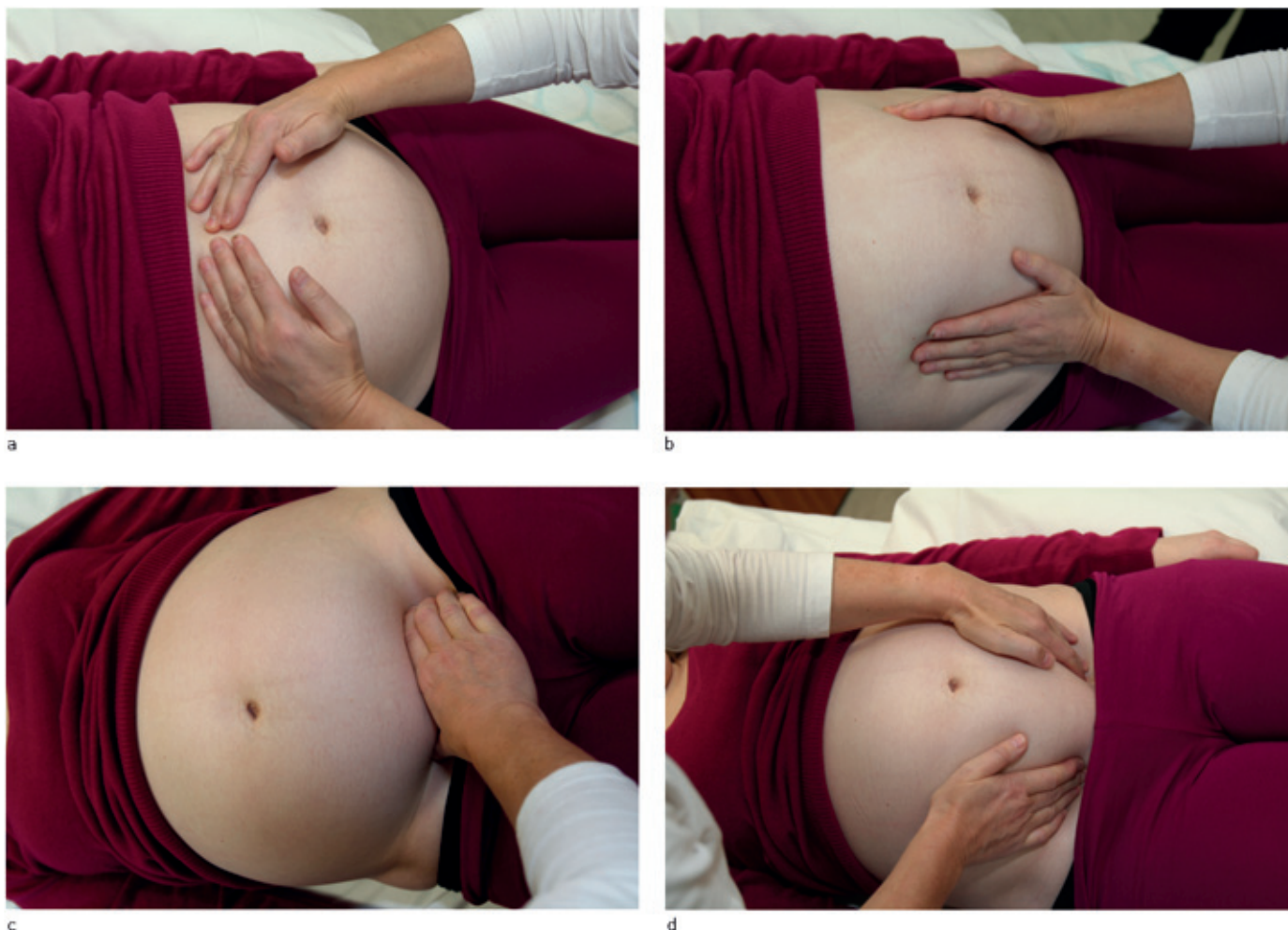
Samordning og oppdatering

Min lille kritikk mot dette pionérarbeidet – den første jordmorboken redigert av jordmødre på norsk – er at redaktørene i enda større grad kunne samordnet innholdet og språket i kapitlene. På den annen side er det særs utfordrende å få hele 31 forfattere til å «skrive med samme stemme». Jeg synes ikke hovedproblemet er at enkelte av kapitlene overlapper hverandre, fordi de færreste vil lese hele boken i ett. Imidlertid kunne informasjonen vært mer samordnet og i større grad vist til andre kapitler. Et eksempel er den store faglige utfordringen med endetarmsmuskelskade under fødsel. Kapittel 35 er en utmerket innføring i Rifter, episiotomi og suturering, og man beskriver risikofaktorer for perinealruptur grad 3 og 4, mens bare suturering av grad 1 og 2 beskrives. Selv om det vil være leger som suturerer grad 3 og 4, der endetarmsmuskelen er affisert, ville informasjon om hvorledes dette gjennomføres være hensiktsmessig for en jordmor å kunne noe om. I kapittel 31, hvor man beskriver utdriivingsfasen, er det angitt at det er spesielt viktig med godt samarbeid mellom den fødende og jordmor under forløsningen av hodet, for å unngå rifter i perineum. Man presenterer håndgrep som benyttes under forløsningen av hodet, uten at det tydelig kobles til at dette er ett av flere tiltak som man har iverksatt, for å forsøke å redusere den uakseptabelt høye forekomsten av sfinkterskader (perinealruptur grad 3 og 4) i Norge. Heldigvis ser denne trenden nå ut til å snu, etter at man fokusert har arbeidet for å forbedre forløsningsteknikkene de siste årene, både for jordmødre og leger.

En annen svakhet er at redaktørene burde ha oppdatert enkelte tidlig forfattede kapitler, slik som i kapittel 19, der det vises til at lave maternelle blodprøveverdier av PAPP-A i tidlig svangerskap er assosiert med økt risiko for placentasvikt og perinatal død: «Funnene er foreløpige resultater, og er per 2008 ikke brukt i den klinisk-praktiske hverdagen». Status er at PAPP-A i 2010 fremdeles ikke brukes rutinemessig i Norge, men det er utgitt flere oppdaterte artikler om dette emnet siden 2008-referansen.

Samarbeid

Det juridiske kapitlet er knusktørt og kunne med fordel vært bedret tilpasset dagens virkelighet. Et eksempel er setningen: «Jord-

Leopolds fire håndgrep: a) første håndgrep, b) andre håndgrep, c) tredje håndgrep, d) fjerde håndgrep. Figur fra boken

morgjerningen innebærer ofte selvstendig observasjon av den fødende over lengre perioder, for eksempel nattevakter. I slike situasjoner er det oftest leger til stede, men de kan gjerne være sovende og møter på tilsigelse». Det er mulig juristen her tenker på mindre avdelinger, men realiteten er at en lege på vakt ved en fødeavdeling i Norge vil ha mange pasienter å forholde seg til, ofte både gynekologiske og fødende. Den arbeidsfordelingen vi har i Norge, der jordmødre tilkaller leger ved behov, skyldes derfor en rasjonell arbeidsfordeling, ikke at legen sover. Og jordmødre har et stort og selvstendig ansvar for fødende, gjennom hele døgnet, ikke bare om natten. Det er et medisinsk ansvar å legge til rette for en forsvarlig totalomsorg for de fødende. Jeg savner derfor et eget kapittel eller avsnitt hvor man diskuterer mer nettopp denne enormt viktige samhandlingen mellom helsepersonell som yter helsehjelp til de fødende, ved for eksempel å invitere en erfaren obstetrikker og jordmor til å skrive et slikt kapittel sammen. Målet for alle som er involvert i omsorg for gravide og fødende, uansett utdanning, er likt: best mulig helse for mor og barn. Alle som har deltatt i situasjoner med dramatiske blødninger

eller andre truende situasjoner for mor og barn, vet at god kommunikasjon og felles faglig forståelse er helt essensielt for å forebygge uopprettelige katastrofer. I det hele tatt er det den fødende som er i sentrum for vårt arbeid, også i ikke-akutte situasjoner, ikke den enkelte yrkesgruppe. Et godt samarbeid og respekt mellom leger og jordmødre er helt vesentlig for en best mulig helhetlig behandling.

Forfatterne gir plass til den historiske utviklingen av jordmorfaget i det interessante kapitlet Et kvinnefag i utvikling. Siden det er lov for menn å utdanne seg til jordmødre, og det faktisk finnes mannlige eksemplarer i Norge, synes jeg imidlertid noen utsagn virker umoderne i forhold til at det er mulig for begge kjønn å delta i alle yrker: «Det dreier seg om noe av det unike og spesielle innen all jordmoromsorg, der to kvinner møtes».

Viktig bok

Jeg gratulerer med et stort arbeid og håper at mange jordmødre og jordmorstudenter vil lese flittig. Jeg regner med at den vil oppdateres jevnlig i takt med den faglige utviklingen innen jordmorfaget og innen fødselshjelp og kvinnesykdommer, til beste

for alle gravide, fødende og barselkvinner, samt deres familier.

Annetine Staff

Kvinne- og barneklivnikken
Oslo universitetssykehus, Ullevål

Litteratur

1. Faye FC. Lærebog i Fødselsvidenskab for Jordmødre. Frederiksværn: Chr. Lange, 1844. <http://rosalie.uio.no/minuskel/87GA55447/87GA55447.pdf> [25.5.2010].
2. Laake P, Olsen BR, Benestad HB, red. Forskning i medisin og biofag. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2008.
3. Carlsen KCL, Staff A, red. Forskningshåndboken: fra idé til publikasjon. Oslo/Bergen: Ullevål universitetssykehus, Haukeland universitetssykehus, 2009. www.ullevaal.no/forskningshandboken [25.5.2010].